

PUBLICATIE VAN JAARSTUKKEN IN AMERIKA EN IN NEDERLAND

door J. E. Spinosa Cattela

In een vorig artikel ¹⁾ wees ik reeds op het streven, dat in verschillende landen bestaat (o.a. in de Verenigde Staten en in Australië) om de gepubliceerde jaarstukken der ondernemingen in een duidelijker en overzichtelijker vorm op te stellen, waardoor ook hij, die niet met de technisch-comptabele terminologie vertrouwd is, in staat wordt gesteld zich een beeld te vormen van de toestand der onderneming op een bepaalde datum en van de in het afgesloten tijdvak behaalde uitkomsten.

In het Journal of Accountancy van October 1947 wijdt *Aubrey Williams* (van het Research Department van het American Institute of Accountants) een belangwekkend artikel aan dit streven.

Besproken wordt de wijze, waarop een 13 tal ondernemingen getracht hebben de duidelijkheid en leesbaarheid hunner jaarstukken over 1946 te verhogen door het weergeven van de balanscijfers in een gewijzigde vorm van opstelling. Opgemerkt moet daarbij worden, dat al deze jaarstukken gecertificeerd waren door Certified Public Accountants en dat ze betrekking hadden op ondernemingen, die tot de grootste van de Verenigde Staten gerekend moeten worden (o.a. United States Steel Corporation, Babcock & Wilcox Co., International Harvester Vo., Electrolux Corp., Union Oil Company of California).

In al deze gevallen werd de klassieke scontro-vorm van de balans verlaten en een vorm gekozen, die, schematisch voorgesteld, op het volgende neerkomt:

Omlopende activa (gespecificeerd)		
af: Schulden op korte termijn (gespecificeerd)		
Werkkapitaal		
vaste activa (gespecificeerd)		
af: Schulden op lange termijn (gespecificeerd)		
	Netto Actief (x)
Verkregen uit:		
Aandelenkapitaal (gespecificeerd)		
Achtergehouden winsten (gespecificeerd)		
	Eigen Vermogen (x)

De omschrijving, die aan de verschillende rubrieken en posten wordt gegeven, wijkt eveneens af van de tot dusver algemeen gebruikelijke.

De benaming „Balance Sheet” werd vervangen door „Statement of Financial Position”, „Statement of Financial Condition” en in één geval door „Investment”.

Het eigen vermogen wordt aangeduid door de term „Sources from which capital was obtained”, terwijl als omschrijving van het netto actief wordt aangetroffen „Net assets in which capital was invested.”

Een der ondernemingen verving de gebruikelijke term „current assets” door „Cash and assets realizable in the ordinary course of business” en de term „current liabilities” door „items to be liquidated in the ordinary course of business”.

1) „Een nieuwe vorm van publicatie van de jaarbalans” in het nr. van November 1947 van dit maandblad

Men kan van mening verschillen of deze uitgebreide omschrijving (welke op haar beurt eveneens tot misverstanden aanleiding kan geven) de meest ideale is, toch blijkt hieruit duidelijk de wens om andere, voor de leek meer begrijpelijke, termen te bezigen.

De in de Amerikaanse balansen vaak aangetroffen benaming „Deferred Charges” vinden we vervangen door „Costs Chargeable to future operations” of door „Costs applicable to future periods”, e.d..

In plaats van de rubriek-aanduiding „Capital Stock” vinden we „Sources from which capital was obtained”, „derived from”, „represented by” enz.. Het begrip „surplus” zien we omschreven als „Profit employed in the business”, „Net income retained in business”, „Income accumulated and retained in business”.

Een aantal ondernemingen geeft bij de omschrijving van het totaal „working capital” de verhouding van current assets tot current liabilities, zowel voor de balansdatum als voor die van de voorgaande balans. Vrijwel al deze 13 ondernemingen geven ook de cijfers van de vorige balans ter vergelijking.

Bij de verlies- en winstrekening, vrijwel eensluidend „Income Statement” genoemd, vinden we een bijzonderheid, welke nadere aandacht verdient.

Van de in Amerika veelal gebruikelijke vorm van verticale winstopstelling, waarbij uitgegaan wordt van de verkopen om hiervan in aftrek te brengen de kostprijs (prime cost) der verkopen en de overige lasten, onderverdeeld in manufacturing, selling en administrative expenses, is bij de meeste der 13 besproken ondernemingen afgeweken.

In de plaats daarvan treft men aan een opstelling, die in het kort weergegeven, als volgt uitziet:

Verkopen		
Personeel-kosten		
Materialen en diensten		
belastingen		
afschrijvingen		
	Netto winst	
	Dividend	
	naar reserves	

De bedoeling van deze wijze van opstelling is duidelijk. Gepoogd wordt een inzicht te geven in de verdeling van de opbrengsten der producten der onderneming naar de groepen der direct belanghebbenden, n.l. degenen, die bij de onderneming werkzaam zijn (personeel-kosten), de leveranciers, (voor materialen en diensten), de staat (voor belastingen),

terwijl de rubriek afschrijvingen als complement op deze 3 rubrieken moet worden aangezien. Het overblijvende saldo, d.i. de netto-winst geeft aan het bedrag dat aan de vierde groep van belanghebbenden, de aandeelhouders, ter beschikking wordt gesteld.

Reeds geruime tijd wordt in de Amerikaanse vakpers betoogd, dat de accountants, door aan te dringen op een publicatie van het deel, dat elk der bovengenoemde groepen uit het ondernemings-product toevalt, ertoe kunnen bijdragen de sociale tegenstellingen en de daaruit voortvloeiende arbeidsconflicten te beperken.

In veel gevallen is de ontevredenheid onder de werknemers, volgens deze opvatting, terug te voeren tot het feit, dat de arbeiders, c.q. de vakverenigingen zich blind staren op de behaalde winsten of de uitgekeerde dividenden, zonder de daarmee gemoeide bedragen te zien in hun verhouding tot de personeel-kosten (waaronder dan verstaan worden lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenen).

Ook hier kan men van mening verschillen over de vraag of het daarmee beoogde doel inderdaad op deze wijze bereikt kan worden.

Echter staat onomstotelijk vast, dat de in de Verenigde Staten gebruikelijke vorm van publicatie der uitkomsten den buitenstaander-niet vakman een belangrijk beter inzicht verschaft dan (zoals bij ons te lande vele, waaronder belangrijke ondernemingen plegen te doen) te volstaan met de laconieke vermelding van het netto-winstsaldo als enig cijfer op de rechterzijde der verlies- en winstrekening, met daartegenover, op de linkerzijde, de verdeling van dit netto-winstbedrag.

In feite is een dergelijke verlies- en winstrekening nietszeggend, en geeft zij geen enkel inzicht in de gang van zaken der betrokken onderneming. Ik meen hier de stelling te kunnen poneren, dat de kennis van de voornaamste rubrieken waaruit de behaalde resultaten zijn samengesteld, alle belanghebbenden, beleggers, crediteuren en ook werknemers, een duidelijker inzicht geeft omtrent de toestand der onderneming, dan uit ver-gespecificeerde balanscijfers valt af te leiden. In zekere zin is aan het hier genoemde euvel wellicht mede schuldig ons Wetboek van Koophandel, waarin bij art. 42 c. wel wordt aangegeven welke minimum-specificatie de balans moet bevatten, doch waarin omtrent de eisen, waaraan de verlies- en winstrekeningen onzer N.V.'s moeten voldoen, met geen enkel woord wordt gerept. Toch moet opgemerkt worden, dat als in de wet gesproken wordt van verlies- en winstrekening, hiermede niet bedoeld kan zijn het saldo dezer rekening (behalve in de weinige gevallen, waarin deze rekening slechts één post zou bevatten).

Indien de hiervoren genoemde stelling in accountantskringen als juist erkend wordt, dan rust op ons accountants de plicht, op een verdergaande specificatie van de verlies- en winstrekening, dan alleen de vermelding van het saldo, aan te dringen. Hoe ver deze specificatie dient te gaan, is een vraagstuk, dat nader onder de ogen zal moeten worden gezien. Uit de verschillende opvattingen, die hieromtrent in vakkringen kunnen heersen, kan ten slotte een communis opinio zich kristalliseren.

Ons Reglement van Arbeid spreekt van goed koopmansgebruik, maar de vraag moet gesteld worden of het geven van geen inzicht in de samenstelling van het saldo der uitkomsten tot het goede koopmansgebruik behoort. Tevens mag niet uit het oog worden verloren, dat de betekenis, welke voor de economie van een land moet worden toegekend aan de ondernemingen — in de eerste plaats, die welke ter verkrijging van hun kapitaal een beroep op het publiek hebben gedaan — medebrenkt dat de eis kan worden gesteld tot het verstrekken van meer inzicht, dan tot dusverre vaak het geval is. De betekenis van de onderneming als component in de tot stand koming van het nationale inkomen wordt weergegeven door de posten van de verlies en winstrekening, niet door de min of meer toevallige samenstelling van haar vermogen op een bepaalde datum. Ook de werknemer, wiens inkomen, direct of indirect, afhankelijk is, althans beïnvloed kan worden door de uitkomsten van de onderneming, heeft hierbij een primair belang.

De accountants, die geroepen zijn als „vertrouwensmannen van het maatschappelijk verkeer” de jaarstukken te onderzoeken en te certificeren,

dienen m.i. deze eis van het maatschappelijk verkeer voor ogen te houden, terwijl het naar mijn mening aanbeveling zou verdienen indien de besturen van de effectenbeurzen in dit opzicht bepaalde minimum-eisen zouden stellen aan de publicaties der ondernemingen, welke aandelen of obligaties ter beurse genoteerd worden, zulks min of meer in navolging van het voortreffelijk werk dat de Securities and Exchange Committee (SEC) in de Verenigde Staten verricht.

Ik wil geenszins betogen, dat wij bij de publicaties der samenstelling van de uitkomsten zóver moeten gaan als in de Verenigde Staten (met name de openbaarmaking der verkopen zal in een klein land als het onze op veel tegenstand stuiten), maar een verbetering in dit opzicht is m.i. bij ons te lande strikt noodzakelijk.

Melbourne, 6 December 1947.

VERBIJZONDERING IN DE UITOEFENING VAN HET ACCOUNTANTSBEROEP?

door Th. M. van Erp

In zijn opstel over het bovenstaande onderwerp nodigt Prof. H. J. v. d. Schroeff de vakgenoten bij herhaling uit tot discussie over dit zo actuele onderwerp; aan deze uitnodiging wil ik gaarne gevolg geven.

Prof. v. d. Schroeff geeft over zijn onderwerp een vrij uitvoerige beschouwing, waarbij de elementen hiervan stuk voor stuk worden geanalyseerd. Bij de lezing van deze analyse is het mij telkens weer opgevallen, dat de hooggeleerde schrijver zich heeft beperkt tot een zuiver theoretische redenering, daar slechts éénmaal de aandacht wordt gevestigd op de omstandigheden van het economische leven na de tweede wereldoorlog.

De vraag kan worden gesteld of deze methode van behandeling van een actueel onderwerp de juiste is. Natuurlijk heeft elke methode zijn voordelen en nadelen, doch, naar het mij wil voorkomen, overwegen in dit geval de laatste. De voordelen zijn die van elke theoretische beschouwing: een scherp principiëel inzicht in de verschillende aspecten van een vraagstuk. Het gaat mij echter vooral om de nadelen en daaraan zou ik hier derhalve wat meer aandacht willen besteden.

Prof. v. d. Schroeff gaat in zijn artikel uit van een door hem niet genoemd axioma. Zijn beschouwingen zijn namelijk ontleend aan de economische verhoudingen, waarin het accountantsberoep zich heeft ontwikkeld en in deze verhoudingen was als hoofdkenmerk waar te nemen: de vrije concurrentie.

Reeds vóór de oorlog begon het beginsel van „free enterprise”, althans in Europa, te wankelen, doch de oorlog heeft deze tendenz aanmerkelijk versterkt. De vrije concurrentie is in West Europa verleden tijd geworden. De toekomst zal leren of er sprake is van voltooid verleden tijd.

In dit licht bezien kan de vraag worden gesteld of een angstvallige geheimhouding van wat Prof. v. d. Schroeff noemt: „Bedrijfsgeheimen, waarop de voorsprongspremie van het bedrijf is gebaseerd” wel in overeenstemming is met de eisen, die thans aan het bedrijfsleven worden gesteld.

Zijn er niet talloze gelijksoortige, maar niet met elkander concurrerende bedrijven, die gezamenlijk efficiënter kunnen worden door van elkaar methoden over te nemen?

Zouden de bedrijven de noodzaak van geheimhouding ook zelf voelen,